

KS. JACENTY MASTEJ

ELEMENTY TEOLOGII WIARY  
W ŚWIETLE LISTU APOSTOLSKIEGO «MOTU PROPRIO»  
*PORTA FIDEI* BENEDYKTA XVI

11 października 2011 r. papież Benedykt XVI ogłosił List apostolski «motu proprio» *Porta fidei*. Dokument papieski stanowi zachętę do pogłębionej refleksji nad wiarą chrześcijańską. Szczególną okazją staje się ogłoszony przez Benedykta XVI Rok Wiary, który ma być czasem autentycznego i nowego nawrócenia się do Jezusa Chrystusa oraz głębokiego przeżywania wiary<sup>1</sup>. Zdaniem papieża w okresie głębokich przemian, jakie obecnie przeżywa ludzkość, potrzebna jest pogłębiona refleksja zarówno nad treścią wiary, jak również nad sposobem jej przeżywania<sup>2</sup>.

Celem niniejszego artykułu jest prezentacja elementów teologii wiary chrześcijańskiej w świetle Listu apostolskiego «motu proprio» *Porta fidei* papieża Benedykta XVI. Podjęta problematyka domaga się, aby na wstępie określić istotę aktu wiary (I). Następnie omówi się następujące zagadnienia: posłuszeństwo wiary (II), dynamizm wiary (III) oraz świadectwo wiary (IV).

---

Ks. dr hab. JACENTY MASTEJ – kierownik Katedry Chrystologii Fundamentalnej w Instytucie Teologii Fundamentalnej KUL; adres do korespondencji – e-mail: jmastej@kul.pl

<sup>1</sup> B e n e d y k t XVI. List apostolski «motu proprio» *Porta fidei*. Watykan 2011 nr 6 (Tekst: „L’Osservatore Romano” [wyd. pol.] 32:2011 nr 12 s. 4-11) [dalej: PF].

<sup>2</sup> PF 8.

## I. OKREŚLENIE ISTOTY AKTU WIARY

W teologii wiary centralne miejsce zajmuje określenie istoty wiary<sup>3</sup>. W papieskiej refleksji wiara jest ujmowana zarówno przedmiotowo – wówczas gdy Benedykt XVI ukazuje prawdy wiary chrześcijańskiej, jak również podmiotowo – kiedy prezentuje wiarę jako akt osoby ludzkiej. Biskup Rzymu podkreśla, że doskonała synteza prawd wiary znajduje się w *Katechizmie Kościoła Katolickiego*, dlatego zachęca do jego pogłębionej lektury szczególnie w Roku Wiary<sup>4</sup>. Jednak przedmiotem papieskiej refleksji w *Porta fidei* jest przede wszystkim podmiotowe ujęcie wiary oraz jej wielorakie uwarunkowania.

Benedykt XVI akt wiary prezentuje w kategoriach personalistycznych; określa wiarę jako osobowy akt człowieka, który realizuje się przy udziale Bożej łaski. Z perspektywy człowieka akt wiary dokonuje się przez poznanie oraz zaufanie. W akcie wiary ma miejsce osobowe poznanie, w którym główną rolę odgrywa rozum oświecony Bożym światłem. Przedmiotem poznania przez wiarę jest rzeczywistość nadprzyrodzona, która jest niedostępna ludzkiemu poznaniu racjonalnemu. Benedykt XVI – odwołując się do encykliki bł. Jana Pawła II *Fides et ratio* – zaznacza, że nie ma konfliktu między poznaniem płynącym z wiary a poznaniem wyłącznie racjonalnym, ponieważ oba dążą do prawdy<sup>5</sup>. Poznanie przez wiarę bazuje na poznaniu rozumowym, nie stoi w sprzeczności z nim, choć je przerasta.

W rozumieniu Benedykta XVI wiara chrześcijańska nie jest jedynie przyjęciem określonego zbioru prawd dotyczących tajemnic Boga, człowieka, życia

---

<sup>3</sup> J. A l f a r o. *Wiara. Osobiste oddanie się człowieka Bogu i przyjęcie chrześcijańskiego posłannictwa*. „Concilium” 2-3:1966-1967 nr 1-10 s. 20-28; W. K a s p e r. *Rzeczywistość wiary*. Tł. J. Pasiewicz. Warszawa 1979; E. K o p e ć. *Znaczenie personalistycznej koncepcji wiary dla apologetyki współczesnej*. „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 11:1964 s. 5-18; F. K r e n z e r. *Taka jest nasza wiara*. Paris 1981; R. Ł u k a s z y k. *Osobowy charakter wiary religijnej. Ewolucja interpretacji od Vaticanum I do Vaticanum II*. W: *W kierunku człowieka*. Red. B. Bejze. Warszawa 1971 s. 187-202; t e n ż e. *Wiara jako osobowa odpowiedź człowieka na wezwanie Boże w ujęciu biblijnym*. „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 31:1984 z. 2 s. 19-31; M. N a l e p a. *Wiara jako forma poznania. Szkic z metodologii poznania osobowego*. „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 21:1974 z. 2 s. 105-133; A. F. D z i u b a. *Wiara jako odpowiedź na zbawczą inicjatywę Boga*. „Studia Gnesnensia” 7:1982-1983 s. 263-282; A. N o s s o l. *Wiara chrześcijańska*. W: *W nurcie zagadnień posoborowych*. T. 12: *Być człowiekiem i chrześcijaninem*. Red. B. Bejze. Warszawa 1980 s. 193-209.

<sup>4</sup> PF 11-12.

<sup>5</sup> PF 12; por. FR 34 i 106.

i śmierci oraz spraw ostatecznych, ale głęboką, osobową i osobistą relacją człowieka wierzącego z Chrystusem. Akt wiary ma strukturę wydarzenia interpersonalnego, gdyż jest międzyosobowym spotkaniem i osobowym dialogiem<sup>6</sup>. Inicjatorem tego spotkania jest objawiający się Bóg, który zaprasza człowieka do podjęcia zbawczego dialogu. Dzięki rozumowi, który zostaje oświecony Bożą łaską, wierzący rozpoznaje rzeczywistość nadprzyrodzoną. Podkreślić należy, że w poznaniu rzeczywistości nadprzyrodzonej człowiek nie osiąga oczywistości poznawczej o charakterze pewności absolutnej, lecz może uzyskać pewność moralną co do słuszności wyboru<sup>7</sup>. W przyjęciu rzeczywistości objawionej konieczne jest zatem zaufanie i zawierzenie Bogu objawiającemu. Ostatecznie wiara chrześcijańska oparta jest na zaufaniu Jezusowi Chrystusowi. Z nauczania papieskiego przebija przeświadczenie, że wierzyć – to nawiązać głęboką, osobistą więź z Jezusem Chrystusem, zawierzyć Mu i powierzyć Mu siebie oraz całe swoje życie<sup>8</sup>.

Wiara chrześcijańska jest wejściem człowieka w osobową relację z Jezusem Chrystusem, a przez Niego oraz w Nim w komunię z Osobami Trójcy Świętej. Ponieważ wspólnota Osób Bożych jest wspólnotą doskonałą, dlatego życie człowieka wierzącego w komunii z Bogiem przyczynia się do personalizacji osoby ludzkiej<sup>9</sup>. Tym samym dzięki wierze chrześcijańskiej człowiek doskonali się osobowo, gdyż pozostaje w komunii z Osobami Bożymi: z Ojcem, Synem i Duchem Świętym<sup>10</sup>.

Benedykt XVI w omawianym Liście apostoelskim podkreśla, że wierze towarzyszy Boża łaska, która „przemienia osobę aż do głębi jej serca”<sup>11</sup>. Papież łaskę wiary wiąże z sakramentem chrztu świętego, który jest bramą do komunii z Bogiem we wspólnocie Kościoła<sup>12</sup>. To łaskawe działanie Boga w człowieku obejmuje całe życie wiary, a więc zarówno etap poprzedzający decyzję wiary, sam moment jej podjęcia, jak również wytrwanie w wierze

---

<sup>6</sup> J. R a t z i n g e r. *Wprowadzenie w chrześcijaństwo*. Przeł. Z. Włodkova. Kraków 1970 s. 40-41.

<sup>7</sup> M. R u s e c k i. *Traktat o wiarygodności chrześcijaństwa. Dlaczego wierzyć Chrystusowi?* Lublin 2010 s. 12-13.

<sup>8</sup> PF 10.

<sup>9</sup> J. M a s t e j. *Eklezjalny wymiar aktu wiary chrześcijańskiej i jego personalizujące znaczenie*. „Roczniki Teologiczne” 47:2000 z. 9 s. 105-121; t e n ż e. *Od Objawienia do wiary. Personalistyczna koncepcja aktu wiary chrześcijańskiej*. Lublin 2001 s. 224-237.

<sup>10</sup> PF 1.

<sup>11</sup> PF 10; 1.

<sup>12</sup> PF 1.

aż do śmierci. Biskup Rzymu naucza, że wiara w Jezusa Chrystusa prowadzi „do osiągnięcia zbawienia w sposób ostateczny”<sup>13</sup>. Wejście w „podwoje wiary” jest dla człowieka nową drogą życia i źródłem osobowego spełnienia.

Benedykt XVI wyraźnie łączy teologalny wymiar wiary z jej wymiarem eklezyjalnym<sup>14</sup>. Wiara chrześcijańska jest nierozzerwalnie związana ze wspólnotą eklezyjalną, do której wierzący zostaje włączony przez chrzest św. Eklezyjalny charakter wiary chrześcijańskiej uwidacznia się w tym, że Bóg w Kościele i przez Kościół zaprasza człowieka do wiary. W Kościele i przez Kościół człowiek podejmuje oraz realizuje zbawczy dialog z Bogiem. Zarówno poszczególni wierni, jak i cała wspólnota uczestniczy w tej samej wierze eklezyjalnej. Kościół wierząc, jednocześnie rodzi do wiary oraz umacnia i podtrzymuje wiarę poszczególnych wiernych. Osoba żyje wiarą wspólnoty, zaś wspólnota ubogaca się wiarą poszczególnych wiernych<sup>15</sup>. Tak cała wspólnota eklezyjalna, jak i poszczególne osoby wierzące uczestniczą w procesie przyjmowania wiary oraz w jej przekazywaniu. Proces ten pozostaje w służbie permanentnej eklezjogenezy<sup>16</sup>. Benedykt XVI przypomina, że wyznanie wiary staje się skuteczne dzięki liturgii i sakramentom, które mają na wskroś charakter eklezyjalny<sup>17</sup>.

Z papieskiego nauczania o wierze jasno wynika, że wiara chrześcijańska nie może być naiwna, bez racjonalnych podstaw, lecz powinna mieć swoje racje i motywy. Wiara nie jest ślepym, irracjonalnym zawierzeniem<sup>18</sup>. Będąc aktem osobowym, ma ona racjonalny charakter i uzasadnienie. Przywołanym wyraźnie przez Benedykta XVI motywem wiary jest miłość Chrystusa do człowieka: „w tajemnicy Jego śmierci i zmartwychwstania Bóg objawił w pełni miłość, która zbawia i wzywa ludzi do przemiany życia przez odpuszczenie grzechów (por. Dz 5, 31)”<sup>19</sup>. Miłość Boża, objawiona w Jezusie Chrystusie, stanowi ważny motyw wiary chrześcijańskiej.

---

<sup>13</sup> PF 3.

<sup>14</sup> PF 10.

<sup>15</sup> J. R a t z i n g e r. *Doświadczenie a wiara*. ComP 1:1981 z. 4 s. 26; R. Ł u k a s z y k. *Eklezyjalny i osobowy wymiar aktu wiary*. „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 29:1982 z. 2 s. 97-109; Cz. S. B a r t n i k. *Wiara Kościoła*. CT 51:1981 fasc. 3 s. 41-52.

<sup>16</sup> Zob. J. M a s t e j. *Permanentna eklezjogeneza*. W: *Kościół w czasach Jana Pawła II*. Red. M. Rusecki, K. Kaucha, J. Mastej. Lublin 2005 s. 113-125.

<sup>17</sup> PF 8.

<sup>18</sup> R a t z i n g e r. *Wprowadzenie w chrześcijaństwo* s. 37.

<sup>19</sup> PF 6.

## II. POSŁUSZEŃSTWO WIARY

Z nauczania papieskiego jasno wynika, że istotnym elementem wiary jest posłuszeństwo, przez które wierzący decyduje się całkowicie powierzyć swoje życie Bogu<sup>20</sup>. Wyraża się ono zarówno w decyzji wiary, która oparta jest na zaufaniu Bogu, jak również w przyjęciu i wypełnieniu Jego woli<sup>21</sup>. Jak już zauważono, wiara jest rzeczywistością w pełni osobową, dlatego nie jest wyłącznie aktem poznawczym, ale także egzystencjalnym, dialogicznym. W akcie wiary człowiek zawiera sobie Bogu i pragnie posłusznie wypełnić Jego wolę<sup>22</sup>.

W Piśmie Świętym autentyczna wiara utożsamiana jest z posłuszeństwem Bogu, niewiara zaś z nieposłuszeństwem. W Starym Testamencie posłuszeństwo Bogu polegało na wsłuchaniu się w głos Jahwe, przyjęciu Bożego wezwania i wiernym wypełnianiu Bożych nakazów. Posłuszeństwo jest istotnym elementem przymierza zawartego przez Boga najpierw z Abrahamem (por. Rdz 17, 1), a następnie z narodem wybranym (por. Wj 19, 5-8). Wiele starotestamentalnych postaci manifestujących posłuszeństwo Bogu jest wzorem wiary. Autor Listu do Hebrajczyków, głosząc pochwałę wiary przodków, uwypukla szczególnie wiarę Abrahama: „Przez wiarę ten, którego nazwano Abrahamem, usłuchał wezwania Bożego, by wyruszyć do ziemi, którą miał objąć w posiadanie. Wyszedł nie widząc, dokąd idzie” (11, 8). Abraham, wezwany przez Boga do opuszczenia ziemi rodzinnej, posłusznie realizuje Boże wezwanie i wypełnienia Jego wolę. Przez swe posłuszeństwo stał się on ojcem i wzorem wiary dla następnych pokoleń, gdyż „wbrew nadziei uwierzył nadziei” (Rz 4, 18; por. Ga 3, 6-9; Hbr 11, 8)<sup>23</sup>.

Posłuszeństwo Bogu stanowi także istotny element wiary nowotestamentowej. Chrześcijanie wzór doskonałego posłuszeństwa Ojcu odnajdują we Wcielonym Synu Bożym, Jezusie Chrystusie, który jest dla wierzących wzorem

---

<sup>20</sup> PF 10.

<sup>21</sup> A l f a r o. *Wiara. Osobiste oddanie się człowieka Bogu i przyjęcie chrześcijańskiego posłannictwa* s. 20-28; Ł u k a s z y k. *Osobowy charakter wiary religijnej. Ewolucja interpretacji od Vaticanum I do Vaticanum II* s. 187-202; Ł u k a s z y k. *Wiara jako osobowa odpowiedź człowieka na wezwanie Boże w ujęciu biblijnym* s. 19-31; M. R u s e c k i. *Wiara jako odpowiedź człowieka na Boże Objawienie*. W: *Katechizm Kościoła Katolickiego. Wprowadzenie*. Red. M. Rusecki, E. Pudełko. Lublin 1995 s. 43-54; J. M a s t e j. *Wiara*. W: *Leksykon Teologii Fundamentalnej*. Red. M. Rusecki i in. Lublin-Kraków 2002 s. 1323-1328.

<sup>22</sup> KO 5.

<sup>23</sup> H. F r i e s. *Wiara zakwestionowana*. Tł. J. Zarański. Warszawa 1975 s. 15-17.

wiary. Papież zachęca, aby nieustannie kierować wzrok ku Jezusowi Chrystusowi, „który nam w wierze przewodzi i ją wydoskonala” (Hbr 12, 2). W Chrystusie, który umarł, zmartwychwstał i żyje, znajduje najgłębsze uzasadnienie wiara chrześcijan, którzy idąc za Nim od dwóch tysięcy lat piszą historię naszej wiary<sup>24</sup>.

doskonale posłuszeństwo Bogu okazała też Maryja, która na Bożą propozycję, objawioną przez anioła Gabriela, wielkodusznie opowiedziała: „Oto ja służebnica Pańska, niech mi się stanie według twego słowa!” (Łk 1, 38)<sup>25</sup>. W Tradycji chrześcijańskiej żywe jest przekonanie, że Maryja, wypełniając w swoim życiu wolę Bożą, towarzyszyła Synowi i wiernie strzegła wiary we wszystkich momentach życia. Jej wiara nie zachwiała się nawet wówczas, gdy Jej Syn Jezus umierał na krzyżu<sup>26</sup>. Tym samym Maryja stała się obrazem wiary Kościoła oraz Matką wszystkich wierzących w Chrystusa.

Postawę chrześcijańską cechuje zatem „posłuszeństwo wiary” (Rz 1, 5; 16, 26). Z posłuszeństwem tym wiąże się przyjęcie Bożego słowa oraz gotowość wypełnienia go w swoim życiu. W ten sposób chrześcijanin upodabnia się do Chrystusa, Syna Bożego posłusznego Ojcu. Wiara w Jezusa Chrystusa wiąże się także z posłuszeństwem Kościołowi. Posłuszeństwo wierzących w Kościele obejmuje wyznawanie tej samej wiary oraz zachowanie dyscypliny kościelnej. Posłuszeństwo Kościołowi jest posłuszeństwem samemu Jezusowi Chrystusowi, który do apostołów i ich następców skierował słowa: „Kto was słucha, Mnie słucha” (Łk 10, 16). Posłuszeństwo wiary jest możliwe dzięki Duchowi Świętemu, który porusza serce i otwiera „oczy rozumu”<sup>27</sup>.

### III. DYNAMIZM WIARY

Dla Benedykta XVI wiara jest rzeczywistością żywą, którą się można pokrzepić i podzielić. Wiara chrześcijańska jest żywa, wciąż młoda, pełna życiowego entuzjazmu. Żywa wiara wyraża się w głębokiej, osobistej relacji osoby wierzącej z Jezusem Chrystusem. Codzienne życie chrześcijańskie służy

---

<sup>24</sup> PF 13.

<sup>25</sup> PF 13.

<sup>26</sup> PF 13.

<sup>27</sup> KO 5.

wzrostowi wiary, a wiara chrześcijańska nadaje temu życiu nadprzyrodzony sens. Żywą wiarę stanowią zatem dwa istotne elementy: wewnętrzna relacja człowieka wierzącego z Jezusem Chrystusem oraz będące jej zewnętrznym wyrazem konkretne czyny miłości Boga i bliźniego. Wiara chrześcijańska nadaje życiu człowieka określony kształt przez przyjęcie ewangelicznego stylu życia<sup>28</sup>.

Wiara, jako rzeczywistość osobowa, ma dynamiczny i dialogiczny charakter<sup>29</sup>. Wiara podlega rozwojowi, wzrostowi, pogłębieniu, doskonaleniu. Dokonuje się to przez modlitwę, życie sakramentalne, udział w liturgii, zwłaszcza Eucharystii, oraz przez czynną miłość bliźniego. Wiara może też słabnąć i zanikać, co ostatecznie może prowadzić do niewiary. Zdaniem Benedykta XVI „tylko gdy się wierzy, wiara rośnie i się umacnia [...]”<sup>30</sup>. Wiara w Chrystusa pobudza do ewangelizacji. Jako czynnik konieczny dla wzrostu i rozwoju wiary papież wymienia nową ewangelizację. Konieczna jest pogłębiona refleksja nad wiarą, „aby na nowo odkryć w wierzeniu radość i odnaleźć zapał do przekazywania wiary”<sup>31</sup>. Rok Wiary jest okazją do podjęcia, z nowym zapałem, dzieła głoszenia Dobrej Nowiny.

O żywej wierze świadczy permanentna łączność człowieka z Bogiem wyrażona w ufnej i pokornej modlitwie, pobożności, w przyjęciu oraz wypełnieniu woli Bożej. Zdaniem papieża o dynamizmie wiary świadczą dzieła miłości. Ponieważ Bóg jest Miłością (1 J 4, 8), dlatego zjednoczenie z Nim uzdalnia człowieka do życia miłością<sup>32</sup>. Benedykt XVI, odwołując się do słów św. Pawła: „Wiara, która działa przez miłość” (Ga 5, 6), stwierdza, że wiara przeniknięta miłością staje się dla wierzącego nowym kryterium myślenia i działania<sup>33</sup>. Dobre czyny umacniają wiarę, czynią ją żywą (J 3, 21), złe natomiast (J 3, 19-20), a zwłaszcza pycha i zarozumiałość (J 5, 44; 9, 41; 12, 42-43), uniemożliwiają jej rozwój – czynią ją martwą. Św. Jakub naucza, że żywa wiara wyraża się w konkretnych czynach: „wiara, jeśli nie byłaby połą-

---

<sup>28</sup> R. Rogowski. *Teologia żywej wiary*. „Znak” 24:1972 nr 12 s. 1581-1594; J. Łach. „*Wiara bez uczynków jest martwa*” (Jk 2, 26). W: *W nurcie zagadnień posoborowych*. T. 16: *Wiara i życie*. Red. B. Bejze. Warszawa 1985 s. 62-72; A. F. Dziuba. *Dynamika człowieka wiary*. CT 61:1991 fasc. 2 s. 73-83.

<sup>29</sup> P. Tiliach. *Dynamika wiary*. Tł. A. Szostkiewicz. Poznań 1987; A. F. Dziuba. *Dynamika wiary*. Częstochowa 1997; S. Gawlik. *Współczesna dynamika wiary*. „Znak” 20:1968 nr 4 s. 409-421.

<sup>30</sup> PF 7.

<sup>31</sup> PF 7.

<sup>32</sup> PF 7.

<sup>33</sup> PF 6.



czona z uczynkami, martwa jest sama w sobie” (Jk 2, 17)<sup>34</sup>. Tym samym chrześcijańska *praxis* jest urzeczywistnieniem żywej wiary. Wypływająca z żywej wiary miłość chrześcijańska, wyrażona w poświęceniu dla innych, bezinteresownej opiece nad chorymi, zaangażowaniu w wolontariat itp., ma swoje ostateczne źródło i uzasadnienie w miłości Boga. Benedykt XVI wskazuje na głębokie powiązanie wiary i miłości: „Wiara bez miłości nie przynosi owocu, a miłość bez wiary byłaby uczuciem nieustannie zagrożonym przez zwątpienie. Wiara i miłość potrzebują siebie nawzajem, jedna pozwala bowiem drugiej się urzeczywistnić”<sup>35</sup>. Dynamizm wiary uwidacznia się szczególnie przez czynną miłość.

#### IV. ŚWIADECTWO WIARY

Owocem wiary chrześcijańskiej jest dawanie świadectwa i zaangażowanie<sup>36</sup>. Papież wielokrotnie zwraca uwagę na potrzebę wiarygodnego świadectwa wiary<sup>37</sup>. Wiara chrześcijańska przenika codzienne życie wierzącego i kształtuje jego postępowanie. Z żywej wiary rodzi się świadectwo życia. Wiara nie jest nigdy sprawą prywatną człowieka, ale domaga się uzewnętrznienia<sup>38</sup>. W kontekście „głębokiego kryzysu wiary, który dotknął wielu ludzi”<sup>39</sup>, istnieje wielkie zapotrzebowanie na świadectwo żywej i dojrzałej wiary chrześcijańskiej, gdyż ono posiada największą moc przemawiania i przekonywania<sup>40</sup>.

---

<sup>34</sup> PF 14.

<sup>35</sup> PF 14.

<sup>36</sup> PF 10; H. U. von B a l t h a s a r. *Świadectwo i wiarygodność*. CompP 9:1989 nr 6 s. 107-114; J. M a j k a. *Świadectwo chrześcijańskie jako element ewangelizacji*. W: *Ewangelizacja*. Red. J. Krucina. Wrocław 1980 s. 77-97; J. N e u n e r. *Świadectwo chrześcijańskie (DM 10-12)*. W: *Misje po Soborze Watykańskim II*. Red. W. Kowalak. Płock 1981 s. 122-134; E. P i r o n i o. *Świadectwo chrześcijanina w społeczności świeckiej*. CompP 11:1991 nr 2 s. 124-136; J. S a l i j. *Świadectwo wiary jako odpowiedź na współczesne jej zakwestionowanie*. AK 65:1973 z. 3 s. 390-402.

<sup>37</sup> PF 9.

<sup>38</sup> PF 10.

<sup>39</sup> PF 2.

<sup>40</sup> S a l i j. *Świadectwo wiary* s. 390; J. M a s t e j. *Świadectwo chrześcijańskie jako motyw wiary*. „Roczniki Teologiczne” 48-49:2001-2002 z. 9 s. 69-86.



Papież podkreśla, że „chrześcijanie są faktycznie powołani, aby przez samo swoje istnienie w świecie ukazywali blask Słowa prawdy, jakie pozostawił nam Pan Jezus”<sup>41</sup>. Życie chrześcijańskie obfituje w wiele okazji do wyrażania i manifestacji swojej łączności z Chrystusem. Każda sytuacja życia wierzącego może zostać wykorzystana do złożenia świadectwa wiary. Świadectwo to wypływa ze zobowiązań przyjętych w sakramencie chrztu i bierzmowania. Jednak w swej najgłębszej istocie jest ono owocem działania Ducha Świętego w sercu wierzącego. Autentyczne świadectwo chrześcijańskie pochodzi od Jezusa Chrystusa, na Nim się wzoruje i ostatecznie do Niego prowadzi<sup>42</sup>. Idąc z Mistrzem, uczeń podziela Jego ubóstwo (Mt, 8-19-20), bierze krzyż swój (Mk 8, 34), doświadcza wzdry, poniżenia, prześladowania i odrzucenia (Mt 10, 17-22.25). Chrześcijanin staje się dla świata czytelnym znakiem Chrystusa, wtedy gdy naśladowanie Mistrza wypływa z wewnętrznego zjednoczenia z Nim. Żywa wiara oznacza więc osobową wspólnotę życia (współ-życie) z Chrystusem: „Teraz zaś już nie ja żyję, lecz żyje we mnie Chrystus” (Ga 2, 20). Świadectwo wiary nie jest zatem prostym przekazywaniem informacji, ale wypływa ono z osobowej relacji świadka z Jezusem Chrystusem<sup>43</sup>.

Świadectwo chrześcijańskie może posiadać dwojaką ekspresję: „zwyyczajną” albo „nadzwyczajną”<sup>44</sup>. Świadectwo „zwyyczajne” realizuje się w codziennym życiu poprzez uczciwe wypełnianie obowiązków stanu i zawodu, troskę o potrzebujących, przebaczenie, napomnienie, autentyczną miłość bliźniego<sup>45</sup>. Natomiast świadectwo „nadzwyczajne” posiada aspekt czynu heroicznego i wiąże się z poświęceniem życia, czyli męczeństwem. Benedykt XVI wskazuje na rangę świadectwa męczenników, którzy oddali swoje życie Chrystusowi i zaświadczyli o prawdzie Ewangelii<sup>46</sup>.

Z perspektywy teologii wiary należy przyjąć potrzebę zarówno świadectwa „zwyčajnego”, jak i „nadzwyczajnego” oraz walentność obydwu rodzajów świadectwa dla ukazania wiarygodności chrześcijaństwa, a co za tym idzie, ich charakteru motywacyjnego w akcie wiary. Wprawdzie świadectwo „nadzwyczajne” posiada większą wyrazistość i ekspresję, jednak świadectwo

---

<sup>41</sup> PF 6.

<sup>42</sup> S a l i j. *Świadectwo wiary* s. 394.

<sup>43</sup> M a j k a. *Świadectwo chrześcijańskie* s. 80.

<sup>44</sup> M. R u s e c k i. *Argumentacja prakseologiczna w teologii fundamentalnej*. „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 34:1987 z. 2 s. 123.

<sup>45</sup> PF 13.

<sup>46</sup> PF 13.

„zwyczajne” przez powszechność, czyli większą dostępność i to, że wymaga wytrwałości oraz wielu aktów poświęcenia i ofiary, ma również ogromną wartość motywacyjną<sup>47</sup>.

Wskazać też trzeba na różnorodność środków w realizacji świadectwa. Do najbardziej typowych i charakterystycznych należą: świadectwo obecności chrześcijańskiej, świadectwo dobrego przykładu, świadectwo słowa<sup>48</sup>. Stosowanym od początku chrześcijaństwa, a zarazem podstawowym sposobem świadczenia o Chrystusie jest świadectwo obecności. Świadek nie podejmuje żadnych wyjątkowych środków ukazywania innym Chrystusa. Jego świadectwo sprowadza się do przykładu życia chrześcijańskiego. Codzienne, dobre życie chrześcijańskie staje się dla otoczenia świadectwem i dowodem prawdziwości Ewangelii. Ten rodzaj świadectwa dostrzec można już w pierwotnym Kościele. Wielu, patrząc na chrześcijan, dostrzegało, że w życiu codziennym kierują się oni miłością. Istotą świadectwa obecności jest jedność z ludźmi wyrażona w szacunku i miłości, a także w zaangażowaniu na rzecz sprawiedliwości i pokoju. Świadectwo to jest znakiem życia Bożego otrzymanego przez łaskę. Chrześcijanin tam, gdzie przebywa, wyraża nowość życia otrzymanego od Chrystusa, w którym otrzymuje zbawienie<sup>49</sup>. Tym samym zaprasza innych do przyjęcia Chrystusa. Papież uwypukla ten rodzaj świadectwa, gdy pisze: „[...] chrześcijanie są faktycznie powołani, aby przez samo swoje istnienie w świecie ukazywali blask Słowa prawdy, jakie pozostawił nam Pan Jezus”<sup>50</sup>.

Świadectwo chrześcijańskie dokonuje się również przez dobry przykład. O ile w przypadku świadectwa obecności nie podejmuje się konkretnych działań w celu ukazania świadectwa, o tyle w tym wypadku świadomie, poprzez określone czyny, przybliża się innym postawy i zachowania oraz wartości, jakie one ze sobą niosą. W świadectwie dobrego przykładu ważne są dwa momenty: aby spełniana czynność zawierała wartość ważną i cenioną przez ludzi oraz by została odczytana przez adresata jako wartościowa i godna naśladowania<sup>51</sup>. Niewątpliwie świadectwo chrześcijańskie zawiera te elementy, które ostatecznie możemy sprowadzić do Osoby Jezusa.

---

<sup>47</sup> R u s e c k i. *Argumentacja prakseologiczna w teologii fundamentalnej* s. 123.

<sup>48</sup> Tamże s. 87-91.

<sup>49</sup> N e u n e r. *Świadectwo chrześcijańskie* s. 124-127.

<sup>50</sup> PF 6.

<sup>51</sup> M a j k a. *Świadectwo chrześcijańskie* s. 88.

Niesłuchanie ważnym środkiem świadectwa jest słowo. Wprawdzie w przekazie wiary samo słowo nie wystarcza, jednak praktyka wskazuje, że jest ono środkiem najczęściej używanym w komunikacji międzyosobowej. Cechą świadczenia poprzez słowo jest możliwość wejścia w dialog, który jest bardzo pomocny w przekazie wiary. Doceniając wartość świadectwa składanego przez głoszenie słowa należy pamiętać, że staje się ono owocne i wiarygodne tylko wtedy, gdy poparte jest czynami miłości, gdy pozostaje istotowo związane ze świadectwem obecności i dobrego przykładu<sup>52</sup>.

Tradycja chrześcijańska ukazuje wiele osób, dla których inspiracja do przyjęcia chrześcijaństwa płynęła ze świadectwa życia wyznawców Chrystusa. Także dzisiaj istnieje wielkie zapotrzebowanie na świadectwo wiary. Wciąż aktualne są słowa papieża Pawła VI: „człowiek naszych czasów chętniej słucha świadków, aniżeli nauczycieli; a jeśli słucha nauczycieli, to dlatego, że są świadkami”<sup>53</sup>. Świadectwo wiary jest wezwaniem i zaproszeniem do przyjęcia Chrystusa oraz pogłębienia wiary w Niego. Tym samym przez świadectwo wyraża się moc wiary.

\*

W papieskich wypowiedziach wiara jest ukazywana w kategoriach personalistycznych i historiozbowczych. Benedykt XVI uwypukla racjonalny charakter wiary, jej naturalne i nadprzyrodzone podstawy, akcentując posłuszeństwo wiary. Z papieskiego nauczania o wierze jasno wynika, że wiara chrześcijańska powinna mieć swoje uzasadnienie. Wiara jest rzeczywistością żywą i dynamiczną, dlatego Benedykt XVI dużo miejsca w swoim nauczaniu poświęca znaczeniu wiary w życiu człowieka, ukazuje potrzebę i aktualność świadectwa wiary. Wszystko po to, aby ukazując moc i piękno wiary, zaprosić wierzących w Chrystusa nie tylko do trwania w wierze, ale także do głębokiego i radosnego jej przeżywania.

---

<sup>52</sup> J. S c h ü t t e. *Ewangelizacja i rozwój w świetle teologii soborowej i posoborowej*. W: *Ewangelizacja, dialog i rozwój. Wybrane dokumenty Międzynarodowej Konferencji Teologicznej. Nagpur (Indie) 1971*. Red. M. Dhavamony. Warszawa 1986 s. 373; N e u n e r. *Świadectwo chrześcijańskie* s. 125.

<sup>53</sup> P a w e ł VI. Adhortacja apostolska *Evangelii nuntiandi*. Watykan 1975 nr 41; por. PF 15.

## BIBLIOGRAFIA

- A l f a r o J.: Wiara. Osobiste oddanie się człowieka Bogu i przyjęcie chrześcijańskiego posłannictwa. „Concilium” 2-3:1966-1967 nr 1-10 s. 20-28.
- B a l t h a s s a r H. U. von: Świadełstwo i wiarygodność. Comp 9:1989 nr 6 s. 107-114.
- B a r t n i k Cz. S.: Wiara Kościoła. CT 51:1981 fasc. 3 s. 41-52.
- B e n e d y k t XVI: List apostolski «motu proprio» *Porta fidei*. Watykan 2011.
- D z i u b a A. F.: Wiara jako odpowiedź na zbawczą inicjatywę Boga. „Studia Gnesnensia” 7:1982-1983 s. 263-282.
- D z i u b a A. F.: Dynamika człowieka wiary. CT 61:1991 fasc. 2 s. 73-83.
- D z i u b a A. F.: Dynamika wiary. Częstochowa 1997.
- F r i e s H.: Wiara zakwestionowana. Tł. J. Zarański. Warszawa 1975.
- G a w l i k S.: Współczesna dynamika wiary. „Znak” 20:1968 nr 4 s. 409-421.
- J a n P a w e ł II: Encyklika *Fides et ratio*. Watykan 1998.
- K a s p e r W.: Rzeczywistość wiary. Tł. J. Pasiewicz. Warszawa 1979.
- K o p e ć E.: Znaczenie personalistycznej koncepcji wiary dla apologetyki współczesnej. „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 11:1964 s. 5-18.
- K r e n z e r F.: Taka jest nasza wiara. Paris 1981.
- Ł a c h J.: „Wiara bez uczynków jest martwa” (Jk 2, 26). W: W nurcie zagadnień posoborowych. T. 16: Wiara i życie. Red. B. Bejze. Warszawa 1985 s. 62-72.
- Ł u k a s z y k R.: Eklezjalny i osobowy wymiar aktu wiary. „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 29:1982 z. 2 s. 97-109.
- Ł u k a s z y k R.: Osobowy charakter wiary religijnej. Ewolucja interpretacji od Vaticanum I do Vaticanum II. W: W kierunku człowieka. Red. B. Bejze. Warszawa 1971 s. 187-202.
- Ł u k a s z y k R.: Wiara jako osobowa odpowiedź człowieka na wezwanie Boże w ujęciu biblijnym. „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 31:1984 z. 2 s. 19-31.
- M a j k a J.: Świadełstwo chrześcijańskie jako element ewangelizacji. W: Ewangelizacja. Red. J. Krucina. Wrocław 1980 s. 77-97.
- M a s t e j J.: Eklezjalny wymiar aktu wiary chrześcijańskiej i jego personalizujące znaczenie. „Roczniki Teologiczne” 47:2000 z. 9 s. 105-121.
- M a s t e j J.: Od Objawienia do wiary. Personalistyczna koncepcja aktu wiary chrześcijańskiej. Lublin 2001 s. 224-237.
- M a s t e j J.: Permanentna eklezjogeneza. W: Kościół w czasach Jana Pawła II. Red. M. Rusecki, K. Kaucha, J. Mastej. Lublin 2005 s. 113-125.
- M a s t e j J.: Świadełstwo chrześcijańskie jako motyw wiary. „Roczniki Teologiczne” 48-49:2001-2002 z. 9 s. 69-86.
- M a s t e j J.: Wiara. W: Leksykon Teologii Fundamentalnej. Red. M. Rusecki i in. Lublin–Kraków 2002 s. 1323-1328.
- N a l e p a M.: Wiara jako forma poznania. Szkic z metodologii poznania osobowego. „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 21:1974 z. 2 s. 105-133.
- N e u n e r J.: Świadełstwo chrześcijańskie (DM 10-12). W: Misje po Soborze Watykańskim II. Red. W. Kowalak. Płock 1981 s. 122-134.

- N o s s o l A.: Wiara chrześcijańska. W: W nurcie zagadnień posoborowych. T. 12: Być człowiekiem i chrześcijaninem. Red. B. Bejze. Warszawa 1980 s. 193-209.
- P a w e ł VI. Adhortacja apostolska *Evangelii nuntiandi*. Watykan 1975.
- P i r o n i o E.: Świadeństwo chrześcijanina w społeczności świeckiej. ComP 11:1991 nr 2 s. 124-136.
- R a t z i n g e r J.: Doświadczenie a wiara. ComP 1:1981 z. 4 s. 16-31.
- R a t z i n g e r J.: Wprowadzenie w chrześcijaństwo. Przeł. Z. Włodkova. Kraków 1970.
- R o g o w s k i R.: Teologia żywej wiary. „Znak” 24:1972 nr 12 s. 1581-1594.
- R u s e c k i M.: Argumentacja prakseologiczna w teologii fundamentalnej. „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 34:1987 z. 2 s. 111-123.
- R u s e c k i M.: Traktat o wiarygodności chrześcijaństwa. Dlaczego wierzyć Chrystusowi? Lublin 2010.
- R u s e c k i M.: Wiara jako odpowiedź człowieka na Boże Objawienie. W: Katechizm Kościoła Katolickiego. Wprowadzenie. Red. M. Rusecki, E. Pudełko. Lublin 1995 s. 43-54.
- S a l i j J.: Świadeństwo wiary jako odpowiedź na współczesne jej zakwestionowanie. AK 65:1973 z. 3 s. 390-402.
- S c h ü t t e J.: Ewangelizacja i rozwój w świetle teologii soborowej i posoborowej. W: Ewangelizacja, dialog i rozwój. Wybrane dokumenty Międzynarodowej Konferencji Teologicznej. Nagpur (Indie) 1971. Red. M. Dhavamony. Warszawa 1986 s. 351-379.
- Sobór Watykański II: Konstytucja dogmatyczna o Objawieniu Bożym *Dei verbum*. Watykan 1965.
- T i l l i c h P.: Dynamika wiary. Tł. A. Szostkiewicz. Poznań 1987.

THEOLOGY OF FAITH ELEMENTS  
IN THE LIGHT OF BENEDICT XVI'S APOSTOLIC LETTER  
«MOTU PROPRIO» *PORTA FIDEI*

S u m m a r y

In all Benedict XVI's teaching faith is understood in personalistic view and categories. The Pope pays attention especially to rational dimension of faith, its natural and supernatural foundations and obedience present insight it. For Pope Benedict XVI it is clear that Christian faith has got its rational motives and explanation – Christian faith is not 'blind'. Because the Christian faith is inter-personal event, it is alive and dynamic and it has got fundamental meaning in human life. That's why – according to Benedict XVI – the Christian testimony to the faith is necessary and should be always alive. This testimony helps to discover the power and beauty of faith. Doing so it invites Christians not only to exist strong in faith but also to live it deeply and joyfully.

*Translated by Rev. Krzysztof Kaucha*

**Słowa kluczowe:** wiara, teologia wiary, Benedykt XVI, Rok Wiary, akt wiary, racje wiary, posłuszeństwo wiary, dynamizm wiary, świadectwo wiary, List apostolski *Porta fidei*.

**Key words:** faith, theology of faith, Benedict XVI, Year of Faith, act of faith, motives of faith, faith obedience, dynamism of faith, testimony to faith, Apostolic Letter *Porta fidei*.